

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ ИНГУШЕТИЯ
ГБОУ " СОШ №5 г. Сунжа "

УТВЕРЖДЕНО

Директор ГБОУ «СОШ №5 г. Сунжа»

_____ Евкурова З.И.

Приказ №122 от «28» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по ингушской литературе в 8 кл.

Составитель: Гандарова Х.И.

Г1алг1ай литература программах лаьца

Г1алг1ай литература программас новкъостал ду хъехархочоа берашта г1алг1ай йоазонхоша кхелла говзаме йоазоний чулоацам а, тема а, идея а кьоастаде а, х1аьта цар шоай произведенешта бувцаш болча ценаца, хозача, говзамеча меттах пайда эца а.

Г1алг1ай литература хъехаш вола хъехархо декхарийла ва литература новкъосталца берашта г1алг1ай метта хозал, говзал, к1оаргал, цун ганз йовзийта, уж кхетамца, эхь-эзделца кхебе, дикачун-вочун кьоастам бе ховргдолаш.

Дешархошта ха деза г1алг1ай литература хъахилара наькъаш. Укхаза царна хайтача бакъахьа да, вай г1алг1ай литература хъахилара г1улакх малаг1ча торонца эттад, эггара хьалхара г1алг1ай йоазув 1923 шера Мальсагов Кураза Зоврбика кхелла хилар, из латински ларда т1а хинналга. Эггара хьалха г1алг1ай меттала кепатеха йоазув 1923 шера «Сердало» яхача газета т1а кепатеха хилар.

Цхьабакъда, шоай йоазув хиннадеце а, багахбувцам б1аьхий хиннаб г1алг1ай къаман, тайп-тайпара жанраш чу а йоаг1аш: къаьнара иллеш, фьалгаш, к1оанолгаш, ховли-довзалеш, легендаш, шира оаламаш, ишта кхы д1ахо а.

Г1алг1ай литература никъ 1923 шерагара денз таханарча денга кхаччалца чоалхане болаш хьабенаб. Массехк хана доакъоох бекъа йиш я из.

Хьалхара ха – 1920-г1а шераш – говзаме йоазонаш хъахила доладенна ха я, х1аьта 1930-г1а шераш – г1алг1ай литература дег1ая йолаенна ха я.

Программа юкъе йоаг1а произведенеш берий ханага хъежжа я, чулоацам а, керттера уйла а дика кхетадергдолаш, х1аьта х1ара классе багахбувцамах пайда эц.

5-9 классашка дешархой кхетамца кhebара духьа, ужэьаца, эзделаца, хозанена лоарх1амца кhebара духьа дола говзаме йоазонаш 1омаду. Цу классашка 1омаеш йола материал чоалхане яц, ший чулоацамга хъежжа, х1аьта идейни кхетам балара г1улакх лертт1а да цун.

Х1ара классашка чуйоаг1аш йола материал хронологически хьисапе луш я, дешархой литература исторех а литературеи вахари в1аши дувзаденна хиларах а кхетаргболаш. Цул совг1а, мехка истори а дикаг1а йовзаргья царна.

5-8 классашка говзамеча йоазонашца цхъана литературни теорех кхетам лу. Дешархоша керттера кхетаде дезаш дар да литература говзаме кхоллам хилар, цун мотт поэтически хилар. Литература теори дикаг1а кхетаергья дешархоша, говзамеча произведенешца цхъатарра 1омайойя.

Х1ара классе литература чулоацамга а дешархой кхетамга а, цар дег1адара боарамга а хьежжа, тайп-тайпара хьехара наькъаш леладе деза : хоза кьоастадеш текст ешар, суртех, телевиденех, компютерах пайда эцар. Цул совг1а, дешархошка шоашка болх байта беза йоазонхоех а цар говзамеча йоазонех лаьца кхы а дукхаг1а хоамаш лохаш.

5-8 классашка теркам бе беза хоза кьоастадеш, кхетадеш шаьра дешара говзал лакхаяккхара. Из программай декхар кхоачашданза даргдац, урокаш т1а а дешаш, ц1аг1арча дешара т1ахьожамца кулгал а деш. Дешара техника тоаеш болх бе беза массане цхъана дешаш, юкъ-юкъера хоржаш дешаш, оттадаьча хаттара текстаца жоп луш, ишт. кх. д1.

Лакхерча классашкара дешархой кертерча даькъе кхетам болаш кийчбе беза ешаш йола произведенеш шоай ло1аме яшха, анализ е, керттера ма1ан а, уйла а гучадоахаш, цар мах бе.

9-11 классашка йоазонхочун вахара а кхоллама а никъ, цо айяь пробдемаш тохкаш, хьехархочун урока керттера форма лекци хила йиш я. Иштта теоретически проблемаш е йоккха темаш 1омаеш, т1еххъара 1омадаьр ч1оаг1адара урок еш, 1омадаьр юха дагадохийташ лекцеца болх д1абахъа мегаргба.

Лакхерча классашка программа юкъе йоаг1а йоккхий эпически произведенеш. Уж дешархошка хьалххе а ешийта еза. Классе дешархошта произведени тахка а, цун чулоацамах а, турпалех а шоашта хетар ала ха деза.

Къаьста теркам т1абахийта беза дешархоша шоай ло1аме беча балха, произведене доакьош, текста юкъера белгалъяьха моттигаш тохкаш, план оттаеш, турпалий оамалех шоашта хетар оалаш, 1алама сурташ дийшачул т1ехъаг1а уж каьхата т1а дахка хьожаш.

Балха х1ара тайпа, 1омаеча произведенеца айхха бувзам болаш, цун чулоацамга хьежжа хила деза. Хьехархо хадданза болх бе декхарийла ва дешархой багах ду къамаьл шаьрде, х1ана аьлча, из йоазонца беш болча балха лард я

8-г1а класс г1алг1ай литература. К1ира 2 сахьат. (68с.)

№	Тема	Урока тайпа	Сахъ ат.	Таърахъ.		Урока лоарх1ам.	Кхоач ам.	Дошл орг	Ц1аг1ар а болх
1	Деша говзал.		1			Деша говзал гучайоаккхаш хоам бар, наъна меттацара безам совбаккхар.			Оаг1. 3-6 хатт.
2	Г1алг1ай багахбувцам. «Мочкъах дола илли»	Керда тема хъехар	1			Г1алг1ай багахбувцамах бола кхетам балар,турпала иллей чулоацам бовзийтар; Къаман сий долча к1антий сий лакха лоаттаде 1омабар ;нийса , кхетадеш дешара навькаш дег1айоалаяр			Оаг1. 7-8 йоаз.б.
3	«Тиркаца вахаш хиннача Аьдий Сурхохи Аьла Мусостахи дола илли»	Керда тема хъехар	1			Цу илле чулоацам бовзийтар ; нравственни кхетам балар;шаьра дешара навькаш дег1айоалаяр			Оаг1. 8-12 цхьа дакъа 1омаде
4	Турпала иллеш. Кицаш.	Кердадаккхар	1			Багахбувцамах 1омадаьр кердадаккхар; нравственни кхетам балар;кхетадеш дешара навькаш кхеяр .			Оаг1.13-16 хатт.
5	Сочинени	Дувзаденна къамаьл шаьрдара урок	1			Дешархой дувзаденна къамаьл шаьрдар			Иллешд еша

6	Коазой Нурдин «Тхаба-Ерд»	Керда тема хъехар	1			Коазой Нурдин «Тхаба-Ерд» деша, Даьхенцара безам совбаккхар.	Хьокха ма пособи .		Оаг1.17 хатт.
7	Озанаькъан Салман «Наьсар»	Керда тема хъехар	1			Озанаькъан Салман «Наьсар» яха стихотворени ешар, наьна меттацара безам совбаккхар.			Оаг1. 18 дагахьа
8	Чакхенаькъан Саид «ЗязиковИдрис; тешамцеи бакьдолчунцеи	Керда тема хъехар	1			Чакхиев С. вахара никъ а цу очерка чулоацам а бовзийтарле-та; нийса, кхетадеш дешара навькаш дег1айоалаяр .			Оаг1. 19-25 йоазон болх
9	Классал арахьара дешар. Мерешкнаькъан Султан «Г1алг1а ва со»	Керда тема хъехар	1			Мерешкнаькъан Султан «Г1алг1а ва со» яха стихотворени ешар, Даьхенцара безам совбаккхар			Оаг1.287 хаттара ш
10	Карпеев И. «Г1алг1ай дошлой полк»	Керда тема 1омаери из ч1оаг1ьяри	1			Цу дувцара чулоацам бовзийтар де-та; Даьхенцара безам кхебар ;нийса ,кхетадеш дешара навькаш шаьрьяр .	книжка ш		Оаг1.25-28 хатт.
11-12	Боканаькъан Ахьмад «Тоаркхо-Хьажа»	Керда тема хъехар	2			Боков А. вахара никъ а цу очерка Ид.чулоацам а бовзийтар де-та ;кхетадеш дешара навькаш дег1айоалаяр .			Оаг1. 28-47 хатт.

13	Овшнакъан Махьмад «Даъй наькъаш»	Керда тема хъехар	1			Аушев М. вахара никъ а цу поэмай I д. чулоацам а бовзийтар де-та; Даъй мехкацара безам кхебар ; шаъра дешара навькаш лакхъяр .			Оаг1.48 чул.
14-15	Боазарнакъан Муртаза Идрис «Моакхаза тепча»	Керда тема хъехар	2			Базоркин И. Биографи а цу дувцара I д. чулоацам а бовзийтар де- та; Даъхенцара безам кхебар ; кхетадеш дешара навькаш лакхъяр .			Оаг1. 55-66 хатт.
16-17	Сочинени «Маърша вахар лорадар»	Дувзаденна къамаъл шаърдара урок	2			Дешархой дувзаденна къамаъл шаърдар			Дувцара шдеша
18	Озанакъан Исмаіалий Салман «Хозал ,дикал», «Вахар»	Керда тема хъехар	1			Озиев С. вахар никъ а цу стихотворене чулоацам а бовзийтар де-та; шаъра ,къоас- тадеш дешара навькаш кхяр .			Оаг1. 67 даг.
19	«Шин з1амигача саго баъ барт»	Керда тема Iомаяр	1			«Шин з1амигача саго баъ барт» яха произведени ешар, кхетадеш дешара навькаш лакхъяр .	Таблиц аш книжка ш		Оаг1. 68 чул.

20-21	БоканакъанХамеАхьмад «Тиша ц1а»	Керда тема хъехар	2			Боков А. вахара никъ а "Тиша ц1а" яхача повеста I- IV д. чулоацам бовзийтар де-та ; патриотически кхетам балар;кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .			Оаг1. 90-117 чул
22	«Тиша ц1а»	Керда тема хъехар	1			Боков А. вахара никъ а "Тиша ц1а" яхача повеста I- IV д. чулоацам бовзийтар де-та ; патриотически кхетам балар;кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .			Оаг1. 72-100 чул
23-24	Классал арахъара дешар. ВедажнакъанАхьмад «Кхоллам»	Керда тема хъехар	2			Ведажнакъан Ахьмад « Кхоллам» яха дувцар дешар, Кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .			Оаг1.251 -267
25	ЗаьзгнакъанХьусена Бахьаудин «Эг1азал»	Керда тема хъехар	1			Цу дувцара чулоацам бовзийтар ;патриотически кхетам балара де-та;нийса , кхетадеш дешара навыкаш лакхъяр .	Хьокха ма таблиц аш, пособи .		Оаг1. 101
26	«Г1уша – Хьажа»	Керда тема хъехар	1			Зязиков Б. вахара никъ а укх дувцара чулоацам а бовзийтарде-та; патриотически кхетам			Оаг1.112 -118чул

						балар ;кхетадеш дешара навыкаш кхейр .			
27-28	Заьзгнаькъан Хьусена Бахьаудин «Ваьча юрта»	Керда тема хьехар	2			Цу дувцара чулоацам бовзийтар ;патриотически кхетам балара де-та;нийса , кхетадеш дешара навыкаш лакхъяр .			Оаг1. 107-111
29	Осминаькъан Сосе Хьамзат «ТIабенача дахко кIалхарбар»	Керда тема хьехар	1			Осмиев Хь. Вахара никъ а цу дувцара чулоацам а бовзийтар де-та ;нравственни кхетам балара; кхетадеш дешара навыкаш кхейр .			Оаг1.119 -124ул
30	Яднаькъан Хамарзий Жамалда «ТIом хьеберашка»	Керда тема хьехар	1			Яндиев Дж. Вахара никъ а цу стихотворене чулоацам а бовзийтар де-та; шаьра, къоастадеш дешара навыкаш кхейр .			Оаг1. 125
31	Яднаькъан Хамарзий Жамалда «Наьнага»	Керда тема хьехар	1			Цу стихотворене чулоацам бовзийтар де-та ;патриотически кхетам балар ; шаьра, Дешара навикаш лакхъяр .			Оаг1.126
32	Яднаькъан Хамарзий Жамалда «Малхара каша», «Бага»	Керда тема хьехар	1			цу стихай чулоацам а вай даьй хьалха хинна хала вахар а довзийтар де-та ; къаман истори кIоаргагIа	Хьокха ма пособи		Оаг1.127 даг.

						довзийтар ;шаъра дешара навыкаш дег1айоалаяр .			
33	Янднаъкъан Хамарзий Жамалда «Ма сийлахъ ва», «Б1аьсти»	Керда тема хъехар	1			Цу стихотворене чулоацам бовзийтар ; 1аламцара безам кхебар ;шаъра, къоастадеш дешара навикаш дег1айоалаяр .			Оаг1.129 -130 дагахъа
34-35	Сочиненин «Даъй вахар декадаър»	Дувзденна къамаъл шаърдар	2			Дешархой дувзаденна къамаъл шаърдар			Стихаш еша
36	Мута1алнаъкъан ШовхалаХъаж-Бийкар «Яхъ»	Керда тема хъехар	1			Цу стихотворене чулоацам бовзийтар ;нравственни кхетам балар де-та ;шаъра, къоастадеш дешара навикаш лакхъяр .			Оаг1.131 хат
37	Мута1алнаъкъан ШовхалаХъаж-Бийкар «Д1айха кулгаш», А.С.Пушкин «1ан сайре»	Керда тема хъехар	1			Цу поэмай чулоацам бовзийтар; къахъегача наъха сий де 1омабар;шаъра , къоастадеш дешара навыкаш кхеяр .			Оаг1.132 хат
38-39	ЧахкенаъкъанИдриса Са1ид «Ц1ерага маъре яхар»	Керда тема хъехар	2			Чахкиев С. вахара никъ а цу дувцара I д. чулоацам а бовзийтар дешархошта;нийса ,кхетадеш дешара навыкаш дег1айоалаяр .			Оаг1.139 -158чул

40	«Цѣрага маѣре яхар»	Керда тема хъехар	1			Чахкиев С. вахара никъ а ц удувцара I д. чулоацам а бовзийтар де-та;нийса ,кхетадеш дешара навыкаш дег I айоалаяр .	Книжк аш,		
41	«БIаргий хих биза кад»	Керда тема хъехар	1			Цу драм.поэмай I д. чулоацам бовзийтар де-та; даъй вахар кIоаргагIа довзийтар ; шаъра,къоастадеш дешара навыкаш лакхъяр .			ОагI.159 -190хат
42	ЧопанаъкъанАхъмад «ГIалгIай мотт»	Керда тема хъехар	1			Йоазонхочун вахара никъ а цу стихай чулоацам а бовзийтар де-та; Даъхенцара безам кхебар ; шаъра дешара навыкаш лакхъяр .			ОагI. 193даг.
43	Тимурзнаъкъан Б. «Барттайна дезал»	Керда тема хъехар	1			Йоазонхочун вахара никъ а цу стихай чулоацам а бовзийтар де-та; Даъхенцара безам кхебар ; шаъра дешара навыкаш лакхъяр .			ОагI. 194 анализ
44	Угурчнаъкъан А-Г. «ГIалгIай», «ГIелал».	Керда тема хъехар	1			Угурчиев А-Г. вахара никъ а цу стихотворене чулоацам а бовзийтар де- та ;Даъймех-кацара безам кхебар;шаъра дешара навыкаш дег I айоалаяр	.		ОагI.195 -197чул

45	Угурчиев А-Г. «Хьодлавахар»	Йоазув шаьрдар	1						Оаг1.199 хат
46-47	ЭгинаькъанХьамид «Ялата коана»	Керда тема хьехар	2			ЭгиевХь. Вахара никъ а цу дувцара чулоацам а бовзийтар де-та; нийса ,кхетадеш дешара навикаш дег1айоалаяр .			Оаг1.201 -213чул
48-49	Сочинени	Дувзденна къамаьл шаьрдар	2			Дешархо дувзаденна къамаьл шаьрдар			Дувцара шдеша
50	Ведажнаькъан Абабукара Ахмад «Дикал-низ»	Керда тема хьехар	1			Веджижев А. вахар аникъ а цу дувцара чулоацам а бовзийтар де-та; нравственни кхетам балар; ниаса,кхетадеш дешара навикаш лакхъяр			Оаг1.214 чул
51	Классал арахъара дешар. Езаенна стих ешар	Керда тема хьехар	1			Езаенна стих ешар, наьна меттацара безам совбаккхар.			
52	Чакхенаькъан Османа Капитон «Даьхен 1уйре»	Керда тема хьехар	1			Чакхиев К. вахара никъ а цу стихай чулоацам а бовзийтар де-та;Даьхенцара безам кхебар ; шаьра дешара навикаш лакхъяр .			Оаг1.221 дагахъа
53	«Ека, са стих», «Кьонахчо даьй сий доадергдац»	Керда тема хьехар	1			стихай чулоацам а бовзийтар де-та;Даьхенцара безам			Оаг1.223 дагахъа

						кхебар ; шаъра дешара навыкаш лакхъяр .			
54	Албакнаькъан Мурца1алий Жабраил «Сай иллега»	Керда тема хъехар	1			Йоазонхочун вахара никъ а цу стихай чулоацам а бовзийтар де-та; Даьхенцара безам кхебар ; шаъра дешара навыкаш лакхъяр .	Хьокха ма табли цаш.		Оаг1.225 хатт.
55	«Даьхенга», «Ва тха ноаной»	Керда тема хъехар	1			Укх стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; даьй хоза оамалаш,г1улакхаш к1оар- гаг1а довзийтар; шаъра дешара навикаш кхеяр .			Оаг1.226 даг.
56	«Доттаг1ашка»,	Керда тема хъехар	1			Укх стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; даьй хоза оамалаш,г1улакхаш к1оар- гаг1а довзийтар; шаъра дешара навикаш кхеяр .	Таблиц аш		Оаг1.227 хат.
57	«Къонгаш кхийна ц1аг1ара болхаш»	Керда тема хъехар	1			Укх стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; даьй хоза оамалаш,г1улакхаш к1оаргаг1а довзийтар; шаъра дешар.			Оаг1.228 даг

58	Вешкарнакъан Султана Мухьмад. «Г1алг1ай мотт», «Ва, г1алг1ай»	Керда тема хъехар	1			Вышегуров М. вахара никъ а цу стихотворене чулоацам а бовзийтар де-та ;меттацара безам кхебар;шаъра дешара навыкаш кхейр .			Оаг1.230 хат
59	1арчакхнакъан Яхъый Сали «Йо1ои з1амигача сагои дийца а зоахалол»,	Керда тема хъехар	1			Йоазонхочун вахара никъ а цу стихай чулоацам а бовзийтар де-та; Даъхенцара безам кхебар ; шаъра дешара навыкаш лакхъяр .			Оаг1.233 хатт.
60	«Г1алг1айченах»	Керда тема хъехар	1			Ц устихотворене чулоацам бовзийтар ; нравственни кхетам балар ;шаъра,къоастадеш дешара навыкаш кхейр .	Хьокха ма таблиц аш.		Оаг1.234
61	Бериханнакъан Жарапа Жабраил «Даъй г1алаш»,	Керда тема хъехар	1			Бериханов Дж. вахараникъ а укх стихотворене чулоацам а бовзийтар де-та ;Даъй-Мехкацара безам кхебар;шаъра дешара навыкаш лакхъяр .			Оаг1.235 дагахъа
62	«Халкъага»	Керда тема хъехар	1			Стихотворене чулоацам бовзийтарде-та; нравственни			Оаг1.236 хатт.

						Кхетам балар ;шаъра,къоастадеш дешара навыкаш лакхъяр .			
63	«Тамаш ю аз», «Г1алг1ай мотт»	Керда тема хъехар	1			Стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; нравственни Кхетам балар; шаъра,къоастадеш дешара навыкаш лакхъяр .	.		Оаг1.237 дагахъа
64	Пхыилекъонгий 1абазбика Амир «Г1алг1айченга»	Керда тема хъехар	1						239оагув
65	«Лоаман сурташ»	Керда тема хъехар	1			Стихотворене чулоацам бовзийтар де-та; нравственни Кхетам балар;шаъра,къоастадеш дешара навикаш лакхъяр .			
66	Горчханнакъан Хасолта Бадрудин «Анзор»	Керда тема хъехар	1			Горчханнакъан Хасолта Бадрудин «Анзор» яха дувцар дешар, чулоацам тахкар, къоастадеш дешара навикаш лакхъяр	Таблиц аш, карточ каш.		Оаг1ув2 42
67 68	Классал арахъара дешар. Коазой Тимур «Наъсари Ачами»	Керда тема хъехар	1			Кодзоев Т. вахара никъ а укх поэмай чулоацам а бовзийтар де-та; нравственни кхетам балар ; шаъра,кхестадеш дешара навыкаш лакхъяр			Оаг1ув 269-290